

6 juli 2023

Oorspronkelijke taal: Nederlands

COI FOCUS

EGYPTE

Corruptie en valse documenten

Disclaimer:

Dit COI-product is geschreven door de documentatie- en researchdienst Cedoca van het CGVS en geeft informatie voor de behandeling van individuele verzoeken om internationale bescherming. Het document bevat geen beleidsrichtlijnen of opinies en oordeelt niet over de waarde van het verzoek om internationale bescherming. Het volgt de richtlijnen van de Europese Unie voor de behandeling van informatie over herkomstlanden van april 2008 en is opgesteld conform de van kracht zijnde wettelijke bepalingen.

De auteur heeft de tekst gebaseerd op een zo ruim mogelijk aanbod aan zorgvuldig geselecteerde publieke informatie en heeft de bronnen aan elkaar getoetst. Het document probeert alle relevante aspecten van het onderwerp te behandelen, maar is niet noodzakelijk exhaustief. Als bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet vermeld worden, betekent dit niet dat ze niet bestaan hebben.

Alle gebruikte bronnen staan kort vermeld in een voetnoot en uitgebreid beschreven in een bibliografie achteraan het document. Bronnen die geconsulteerd maar niet gebruikt werden, staan in een lijst van geraadpleegde bronnen. In uitzonderlijke gevallen worden bronnen niet bij naam genoemd. Wie specifieke informatie uit dit document gebruikt, moet de bronverwijzing uit de bibliografie vermelden.

Publicatie of verspreiding van dit document is alleen mogelijk na schriftelijke toestemming van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen.

This COI-product has been written by Cedoca, the Documentation and Research Department of the CGRS, and it provides information for the processing of individual applications for international protection. The document does not contain policy guidelines or opinions and does not pass judgment on the merits of the application for international protection. It follows the Common EU Guidelines for processing country of origin information (April 2008) and is written in accordance with the statutory legal provisions.

The author has based the text on a wide range of public information selected with care and with a permanent concern for crosschecking sources. Even though the document tries to cover all the relevant aspects of the subject, the text is not necessarily exhaustive. If certain events, people or organisations are not mentioned, this does not mean that they did not exist.

All the sources used are briefly mentioned in a footnote and described in detail in a bibliography at the end of the document. Sources which have been consulted but which were not used are listed as consulted sources. In exceptional cases, sources are not mentioned by name. When specific information from this document is used, the user is asked to quote the source mentioned in the bibliography.

This document can only be published or distributed with the written consent of the Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons.

Inhoudstafel

Lijst van afkortingen	3
Inleiding	4
1. Corruptie	5
1.1. Algemene Situatie	5
1.2. <i>Baksheesh</i> en <i>wasta</i>	6
1.2.1. <i>Baksheesh</i>	6
1.2.2. <i>Wasta</i>	7
1.3. Corruptie bij overheidsdiensten	8
1.3.1. Justitie	8
1.3.2. Politie	8
1.3.3. Overheidsdiensten	9
1.3.4. Belastingadministratie en douane	10
1.3.5. Openbare aanbestedingen	10
1.3.6. Ruimtelijke ordening	10
1.4. Strijd tegen corruptie	11
1.4.1. Wettelijk en administratief arsenaal	11
1.4.2. Implementatie van de wetgeving	12
1.5. Maatschappelijk middenveld	14
2. Valse documenten	15
Samenvatting	17
Bijlage	18
Bibliografie	19

Lijst van afkortingen

ACA	Administrative Control Authority
ACCORD	Austrian Center for Country of Origin and Asylum Research and Documentation
AFP	Agence France Presse
AI	Amnesty International
AP	Associated Press
APA	Administrative Prosecution Authority
AUABC	African Union Advisory Board against Corruption
CAO	Central Auditing Organization
CPI	Corruption Perceptions Index
ECRC	Egyptian Corporate Social Responsibility Center
HRW	Human Rights Watch
ICJ	International Commission of Jurists
IGA	Illicit Gains Authority
IMF	International Monetary Fund
IRBC	Immigration and Refugee Board of Canada
MLCU	Money Laundering Combat Unit
NCCCC	National Coordinating Committee to Combat Corruption
NOREF	Norwegian Peacebuilding Resource Centre
NUCA	New Urban Communities Authority
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
PPA	Public Prosecution Authority
TI	Transparency International
TIMEP	Tahrir Institute for Middle East Policy
UNDP	United Nations Development Programme
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
USDOS	United States Department of State
WEF	World Economic Forum

Inleiding

Deze COI Focus geeft een overzicht betreffende corruptie en valse documenten in Egypte. Het rapport bestaat uit twee delen.

Het eerste deel van de COI Focus behandelt het aspect corruptie. Er wordt een algemeen overzicht gegeven van de problematiek. Daarna wordt aandacht besteed aan twee begrippen die algemeen bekend zijn binnen de context van Egypte en het ruimere Midden-Oosten: *baksheesh* (omkoping) en *wasta* (nepotisme). Er wordt ook gewezen op het onderscheid tussen "grand corruption" en "petty corruption". Vervolgens wordt ingegaan op de verschillende specifieke sectoren van de Egyptische overheid die vatbaar zijn voor corruptie. Er wordt aansluitend een overzicht gegeven van het wettelijk kader dat corruptie beteugelt en het functioneren van de verschillende overheidsagentschappen die zich bezighouden met de strijd tegen corruptie. Tenslotte wordt in het eerste deel aandacht besteed aan de rol van het maatschappelijke middenveld.

Het tweede deel handelt over documentenfraude. Na een algemene beschrijving wordt aandacht besteed aan identiteitsdocumenten en tenslotte aan de maatregelen van de overheid om fraude met documenten tegen te gaan.

Voor deze COI Focus is beroep gedaan op een veelheid van bronnen, in de eerste plaats rapporten van organisaties die corruptie bestuderen zoals Transparency International, GAN Integrity en het Egyptian Corporate Social Responsibility Center. Daarnaast worden rapporten geciteerd van de Verenigde Naties (VN), het Amerikaanse State Departement en verscheidene mensenrechtenorganisaties. Analyses van asiel- en immigratiediensten uit diverse landen werpen eveneens een licht op de problematiek. Ook zijn er academische zowel bijdragen van individuele onderzoekers als denktanks zoals de Bertelsman Stiftung, de Carnegie Endowment, het Norwegian Peacebuilding Resource Centre en het Tahrir Institute for Middle East Policy. Tenslotte werd beroep gedaan op een aanzienlijk aantal persbronnen uit Europa en het Midden-Oosten.

Er dient aangestipt dat Cedoca reeds eerder aandacht aan het thema heeft besteed met de COI Focus *Egypte. Corruptie in de Gerechtelijke Macht* van 26 juli 2018. Deze focus is echter uiterst beknopt en kan als verouderd worden beschouwd.

Bij spelling van plaatsnamen is gebruik gemaakt van de meest gangbare internationale annotatie. Het onderzoek voor deze focus werd uitgevoerd van 2 mei tot 15 juni 2023.

1. Corruptie

1.1. Algemene Situatie

Egypte heeft de VN-conventie tegen Corruptie van 31 oktober 2003 datzelfde jaar ondertekend en in 2005 geratificeerd.¹ Wettelijk is corruptie verboden en het land beschikt over een instantie, de Administrative Control Authority (ACA), die tot taak heeft de corruptie in het land te beteugelen.² Niettemin rangschikte Transparency International (TI) Egypte in 2023 op plaats 117 van 180 landen in de World Corruption Perceptions Index (CPI). De CPI van Egypte bedraagt 33, waar 100 staat voor corruptievrij en 0 voor extreem corrupt. De situatie is sinds 2020 niet meer gewijzigd. Het afgelopen decennium heeft de CPI Egypte gefluctueerd tussen 37 en 32 (zie bijlage).³ Corruptie was een van de redenen voor de grote onvrede die in 2011 leidde tot massamanifestaties en het aftreden van president Hosni Moebarak.⁴ In 2012, na de revolutie, financierden de Europese Commissie en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) samen een anti-corruptieprogramma in Egypte, waarin werd ingezet op ethiek bij openbare aanbestedingen en betere financiële controlemechanismen.⁵ Een jaar later, in 2013, stelde het Norwegian Peacebuilding Resource Centre (NOREF) in een rapport echter dat de Egyptische economie onverkort gedomineerd werd door inkomensongelijkheid en corruptie.⁶ In 2017 stelde het World Economic Forum (WEF) in zijn Global Competitiveness Index dat corruptie na politieke instabiliteit en inflatie het belangrijkste probleem is bij zakendoen in Egypte en dus een evidente negatieve impact heeft op de economische groei.⁷ Het aan het United Nations Development Programme (UNDP) gelieerde Egyptian Corporate Social Responsibility Center (ECRC) stelt dat "het Egyptische zakenmilieu al decennia als corrupt wordt aanzien".⁸ In 2022 schreef de Bertelsmann Stiftung dat in het land mismanagement, nepotisme en corruptie wijdverspreid zijn.⁹

In 2017 verscheen in het wetenschappelijk tijdschrift *Contemporary Arab Affairs* een artikel *The State of Corruption in Egypt* door Ahmed Alaa Fayed, researcher aan het Doha Institute for Graduate Studies en King's College Londen. In het artikel definieert Alaa Fayed corruptie als "misbruik van toegekende macht voor private doeleinden", een definitie die ook gebruikt wordt door TI, ECRC en de Wereldbank.¹⁰ Hoewel het moeilijk te bepalen is hoe hoog het totale met corruptie gemoeide bedrag is in Egypte, zou het omstreeks 2017 gaan om minstens 50 miljard Egyptische pond (2,6 miljard euro in 2017) hoewel sommige bronnen een bedrag noemen dat vier maal zo hoog ligt. Corruptieging bovendien in stijgende lijn.¹¹

GAN Integrity is een internationale ngo die corruptie onderzoekt in tal van landen en gefinancierd wordt door bedrijven. Doel is te onderzoeken of er een adequaat investeringsklimaat bestaat. GAN Integrity stelde in 2020 dat corruptie duidelijk een obstakel vormt voor het doen van zaken in Egypte. Als vormen van corruptie onderscheidt de organisatie onder meer omkoping, fraude, gesjoemel met officiële documenten en afpersing. Er heerst in het land eveneens een klimaat van favoritisme en nepotisme, aldus de organisatie.¹²

¹ United Nations Treaty Collection, 31/10/2003, [url](#)

² Administrative Control Authority, s.d. 2023, [url](#); GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#)

³ TI, s.d. [04/2023], [url](#)

⁴ AFP via Le Point, 15/04/2017, [url](#); Alaa Fayed A., 2017, [url](#); Naiem G., 2018, p.138; TI, 2015, [url](#)

⁵ U4 Anti-corruption Resource Centre, 21/09/2012, [url](#)

⁶ NOREF, 09/11/2013, [url](#)

⁷ World Economic Forum (Schwab K. & Sala-i-Martin X.), 2017, [url](#)

⁸ ECRC (Hassanien A.), 2016, [url](#); GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#)

⁹ Bertelsmann Stiftung, 2022, [url](#)

¹⁰ Alaa Fayed, A., 2017, [url](#); ECRC (Hassanien A.), 2016, [url](#)

¹¹ Alaa Fayed, A., 2017, [url](#)

¹² GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#)

Het Amerikaanse State Departement besteedt in haar rapport over de mensenrechtensituatie in het jaar 2022 in Egypte herhaaldelijk aandacht aan het fenomeen corruptie in het land. Volgens het rapport is er een consistent falen van de overheid om verantwoordelijken (*officials*) binnen het overheidsapparaat die zich schuldig maken aan corruptie te vervolgen of te straffen. Volgens de Egyptische wetgeving is corruptie wel degelijk strafbaar, alleen wordt de wet in de praktijk vaak niet toegepast. Er zijn in de loop van 2022 verschillende zaken van corruptie aan het licht gekomen die ongestraft bleven. Onafhankelijke media en waarnemers stelden dat het een groot probleem is in de openbare sector. Onder diegenen die genoemd werden in zaken van gesjoemel en omkoping bevonden zich onder andere hoge ambtenaren werkzaam op de presidentiële administratie en ook voormalige magistraten.¹³

In zijn rapport over Egypte van 2023 schreef Freedom House dan weer:

“Corruption is pervasive at all levels of government. Official mechanisms for investigating and punishing corrupt activity remain weak and ineffective. President Sisi controls the Administrative Control Authority, the body responsible for most anticorruption initiatives. It lacks credibility, transparency, and impartiality and is not allowed to monitor the economic activities of the military.”¹⁴

Verschillende andere waarnemers wijzen eveneens op de nefaste rol van het leger aangaande corruptie.¹⁵ Gevolg is dat het Internationaal Monetair Fonds (IMF) bij het verschaffen van nieuwe leningen aan Egypte traditioneel aandringt op een minder grote rol van het leger in de economie en een adequate beteugeling van de corruptie, voorlopig echter met beperkt resultaat.¹⁶

De situatie van de corruptie in Egypte wordt goed samengevat door de Bertelsmann Stiftung in haar jaarrapport over Egypte van 2023:

“Corruption thoroughly pervades all areas of any Egyptian’s life. At a low level, presents and small amounts of money are expected in return for most administrative acts or for avoiding trouble with the police, for example. At a higher (political) level, a harmful and largely uncontrolled culture of corruption has developed since the beginning of economic liberalization and privatization in the 1970s and is rooted in private capital’s dependence on state officials’ decisions. The public’s inability to hold officials responsible is reinforced by insufficient auditing of state spending, largely nontransparent procedures for public procurement and citizens’ limited access to information through the media, the latter of which are uncritical of the regime and tend to focus on scandals rather than on facts.”¹⁷

1.2. *Baksheesh* en *wasta*

In Egypte en het ruimere Midden-Oosten zijn er twee gangbare Arabische termen die traditioneel gebruikt worden om de twee meest voorkomende vormen van corruptie aan te duiden, met name *baksheesh* en *wasta*.

1.2.1. *Baksheesh*

Baksheesh betekent omkoping. Volgens The Cambridge Dictionary betreft het een bepaalde som geld of een geschenk dat gegeven wordt om iemand te overtuigen iets te doen, vaak iets oneerlijks,

¹³ USDOS, 20/03/2023, [url](#)

¹⁴ Freedom House, s.d. [2023], [url](#)

¹⁵ Neue Zürcher Zeitung, 03/04/2022, [url](#); TI, 2015, [url](#)

¹⁶ HRW, 31/01/2023, [url](#)

¹⁷ Bertelsmann Stiftung, 2022, [url](#)

dus omkoping.¹⁸ James McLeod-Hatch, researcher aan University College Londen stelt dat *baksheesh* een betrekkelijk ruim begrip is dat soms onschuldig is maar ook vaak niet.

“*Baksheesh* often falls into a grey area between an innocent gesture showing appreciation of good service, and a corrupt practice to obtain preferential treatment. Nevertheless, sometimes the practice descends into outright bribery.”¹⁹

Een artikel in de Britse krant The Guardian wijst op de grote prevalentie van *baksheesh* in Egypte. Gezien de grote werkloosheid en lage inkomens betekent *baksheesh* in de vorm van een forse fooi voor geleverde diensten ook voor veel minder bemiddelde Egyptenaren een noodzakelijk instrument om te overleven. Het fenomeen *baksheesh* doet zich dus voor op alle mogelijke sociale niveaus en The Guardian spreekt dan ook over een parallelle “*baksheesh* economy”.²⁰ Het Egyptische blad Daily News schreef in 2016 dat het in Egypte in feite onmogelijk is om zaken te doen zonder het betalen van *baksheesh*.²¹ TI stelt dan weer dat particulieren soms smeergeld moesten betalen om basisvoorzieningen te verkrijgen en heeft het in dit verband over “need corruption”.²² Volgens ECRC bedienen kleine en middelgrote ondernemingen zich doorgaans van *baksheesh* terwijl de grote ondernemingen zich meer verlaten op *wasta*.²³

1.2.2. *Wasta*

Wasta betekent favoritisme of nepotisme.²⁴ Het Arabische woord vertaalt zich als een persoonlijke connectie om iets te verkrijgen, beïnvloeding of “piston”.²⁵ Personen en bedrijven met relaties krijgen een geprivilegieerde behandeling.²⁶ Zoals Jumana Alaraf het concreet uitlegt in een artikel uit 2014 gepubliceerd op een blog van de Wereldbank :

“En arabe, on parle de ‘*wasta*’ pour désigner ces relations privilégiées avec des personnes haut placées par l’intermédiaire de membres de sa famille ou de ses amis. Cette pratique tenace existe depuis bien longtemps au Moyen-Orient et en Afrique du Nord (MENA) et son importance historique est profondément enracinée dans le mode de gouvernance prévalant dans la région : la pratique de la *wasta* va de la confiscation du pouvoir par les élites à de nombreux aspects de la vie quotidienne, comme l’administration et la fourniture des biens et services publics, les décisions de recrutement et l’attribution des contrats.”²⁷

De praktijk bestaat al lang. Reeds in 1994 commentarierde de Amerikaanse journalist en academicus Daniel Pipes het fenomeen als volgt:

“*Wasta* heeft een positieve kant (de bureaucratie humaniseren), maar fungeert eveneens als een ‘positieve discriminatie’ voor de meest gefavoriseerden’ ... het verpest het leven van die ambtenaren die integer en volgens de wet proberen te werken, maar door familiale druk worden gedwongen hun bloedverwanten te helpen.”²⁸

¹⁸ Cambridge Dictionary, s.d., [url](#)

¹⁹ Global Informality Project (McLeod-Hatch J.), s.d. [2014], [url](#)

²⁰ The Guardian, 06/01/2011, [url](#)

²¹ Daily News, 13/06/2016, [url](#)

²² TI, 2015, [url](#)

²³ ECRC (Hassanien A.), 2016, [url](#)

²⁴ Bertelsmann Stiftung, 2022, [url](#); ECRC (Hassanien A.), 2016, [url](#); GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#)

²⁵ Cunningham R. B., Sarayrah Y.K., 1993; Middle East Quarterly (Pipes D.), 12/1994, [url](#)

²⁶ GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#)

²⁷ Voix Arabes (Alaraf J.), 13/03/2014, [url](#)

²⁸ Middle East Quarterly (Pipes D.), 12/1994, [url](#)

1.3. Corruptie bij overheidsdiensten

Zowel TI als ECRC maken een onderscheid tussen “grand” en “petty” corruption. Het eerste betreft het beïnvloeden van hoge politici en andere gezagsdragers bij het vaststellen van het beleid. Het tweede handelt veeleer over lagere en middenkaders in overheidsdienst die zich persoonlijk proberen te verrijken.²⁹ In een aantal gevallen heeft corruptie in Egypte dus betrekking op politici. Gebeurlijk worden veroordelingen om die reden uitgesproken tegen ministers en ook bijvoorbeeld tegen de twee zonen van voormalig dictator Moebarak.³⁰ In de meeste gevallen heeft corruptie in Egypte echter in de eerste plaats betrekking op het beïnvloeden van personen in overheidsfuncties.³¹

1.3.1. Justitie

Volgens GAN Integrity is de kans dat bedrijven in Egypte op het niveau van de rechtbanken met corruptie te maken krijgen gematigd tot hoog. Egyptische ondernemingen maken zich ter zake meer zorgen over de slechte en inefficiënte rechtspleging bij geschillen dan over de onafhankelijkheid van de rechters. In 2017 geloofde een op vijf Egyptenaren dat rechters en magistraten vrijwel allemaal corrupt waren en meer dan de helft van de Egyptenaren die met rechtbanken in contact waren gekomen het jaar voordien, zei smeergeld betaald te hebben. Volgens GAN Integrity hadden de Egyptische rechtbanken in het verleden een zekere reputatie van -onpartijdigheid, maar die is door decennia militaire dictatuur geleidelijk afgekald. Vaak probeert het Egyptische regime de rechtbanken te gebruiken voor politieke doelstellingen en worden rechters die niet voldoende plooibaar zijn vervangen.³² De International Commission of Jurists (ICJ) klaagde dit in 2016 aan in een rapport.³³ Pogingen van het regime om een nog grotere greep te krijgen op de magistratuur stootten begin 2018 op fel verzet van rechters en oppositie.³⁴ Sinds het aantreden van president al-Sisi komt het met iets grotere frequentie voor dat magistraten aangeklaagd worden wegens corruptie. In januari 2017 pleegde een hoge Egyptische rechter die was opgepakt, zelfmoord in zijn cel.³⁵ Een rechter in Alexandrië werd in februari 2020 in beroep tot levenslang veroordeeld wegens corruptie door het Hof van Cassatie in Caïro.³⁶ In juni 2022 werd de voorzitter van het Hof van Beroep van Ismailia aangehouden. Hij zou zich laten omkopen hebben door beklagden waaronder zakenlui, wapen- en drugshandelaars.³⁷ In augustus 2022 werd een rechter wegens omkoping tot 24 jaar cel veroordeeld door de strafrechtbank van Port Saïd.³⁸

1.3.2. Politie

Bij de Egyptische politiediensten heerst vrij veel corruptie. Dat is al lange tijd het geval zoals blijkt uit een rapport uit 2005 van de Immigration and Refugee Board of Canada (IRBC).³⁹ Ook na het aantreden van president al-Sisi is het probleem blijven bestaan zoals uiteengezet wordt in een analyse uit 2017 door het Oostenrijkse ACCORD.⁴⁰ Naast de politie hebben vooral de veiligheidsdiensten in dit verband een slechte reputatie en er bestaan geen effectieve mechanismen om hen ter verantwoording te roepen wat een zekere straffeloosheid met zich meebrengt. Volgens TI klaagt de bevolking over machtsmisbruik en faalt het ministerie van Binnenlandse Zaken om er

²⁹ ECRC (Hassanien A.), 2016, [url](#); TI, 2015, [url](#)

³⁰ AFP via Arab News, , 22/09/2018, [url](#); BBC, 11/04/2016, [url](#); VOA News, 25/05/2011, [url](#)

³¹ Baker McKenzie (Talaat M.), 2017, [url](#)

³² GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#); TI, 2015, [url](#)

³³ International Commission of Jurists, 09/2016, [url](#)

³⁴ Carnegie Endowment for International Peace, 16/01/2018, [url](#)

³⁵ AFP via Business Standard, 01/01/2017, [url](#); Reuters, 02/01/2017, [url](#)

³⁶ AhramOnline, 22/02/2020, [url](#); Gamal El-Din A., Saeed Ali R. & Abughattas R., 2018, [url](#)

³⁷ Middle East Eye, 28/06/2022, [url](#)

³⁸ USDOS, 20/03/2023, [url](#)

³⁹ IRBC, 17/06/2005, [url](#)

⁴⁰ ACCORD, 10/03/2017, [url](#)

iets aan te doen. Een kwart van de bevolking denkt dat vrijwel alle politiemannen corrupt zijn. Van diegenen die in 2017 met de politie in contact waren gekomen zei twee op vijf smeergeld betaald te hebben.⁴¹ Volgens het blad The New Arab gaat het hoofdzakelijk om machtsmisbruik (onder meer aan checkpoints), omkoping, gesjoemel en collusie met misdaadgroeperingen onder meer de drugsmafia. Ook worden gedetineerden door politie en cipiers afgeperst in ruil voor een betere behandeling in hechtenis.⁴² Volgens diverse bronnen treedt de Egyptische politie vaak vrij gewelddadig op.⁴³ Volgens de studie van Ahmed Alaa Fayed heeft de verkeerspolitie in Egypte de reputatie bij uitstek zeer corrupt te zijn.⁴⁴ Eind 2013 wijdde de Canadese immigratie- en asiendiensten ook een uitgebreid rapport aan de aanzienlijke corruptie bij grenspolitie.⁴⁵ De Egyptische autoriteiten ondernemen af en toe actie tegen de veralgemeende corruptie. In de eerste helft van 2021 opende justitie honderden onderzoeken tegen corrupte politieofficieren.⁴⁶

1.3.3. Overheidsdiensten

De openbare diensten in Egypte hebben de reputatie om erg corrupt te zijn. Die corruptie doet zich voor op alle niveaus en is erg gevarieerd, gaande van smeergeld en fraude tot het verkopen en vervalsen van overheidsdocumenten door lokale besturen. Het verkrijgen van een vergunning of toestemming van de overheid om iets te doen, gaat erg vaak gepaard met corruptie, heel vaak onder de vorm van "relatiegeschenken". Ondernemingen klagen dat deze situatie het erg moeilijk maakt om zaken te doen in Egypte. Een belangrijk element is dat de bureaucratische structuur van Egypte, die centraal geleid wordt zonder veel fiscale controle op het lokale niveau, voorts uitermate complex en soms arbitrair is. Dit scheidt de voedingsbodem voor het overhandigen van *basksheesh*.⁴⁷ Dat de ingewikkelde regelgeving in Egypte een voedingsbodem is voor corruptie werd al in 2014 door de Wereldbank aangeklaagd.⁴⁸ Opvallend is dat een onderzoek naar het fenomeen corruptie bij de overheid uitwees dat 90 % van diegenen die smeergeld betaalden dat als "normaal" beschouwden.⁴⁹ Volgens Alaa Fayed zijn overheidsdiensten waar zeer veel corruptie voorkomt onder andere onderwijs, gezondheidszorg en lokale besturen.⁵⁰ In september 2015 ontstond een groot schandaal in het land toen bleek dat de examenresultaten van een goed presterende scholiere uit de provincie Minya opzettelijk verwisseld waren met die van de dochter van een hoge verantwoordelijke. De kwestie veroorzaakte zo'n opschudding dat de Egyptische premier om de gemoederen te bedaren de benadeelde scholiere ontving in Caïro.⁵¹ Volgens onderzoekers Gamal El-Din, Saeed Ali en Abughattas is een andere kwetsbare sector publieke nutsbedrijven, wat wordt bevestigd door de Bertelsmann Stiftung.⁵² Soms wordt er echter wel degelijk opgetreden, gebeurlijk tegen hooggeplaatsten. In 2018 werden zowel de gouverneur van de provincie Menoufia als de adjunct-gouverneur van de provincie Alexandrië gearresteerd wegens corruptie.⁵³ In maart 2022 veroordeelde de strafrechtbank van Giza zeven ambtenaren tot aanzienlijke gevangenisstraffen wegens verduistering van omgerekend achttien miljoen dollar overheidsgeld. In juli 2022 luidde het vonnis van de strafrechtbank van Caïro tien jaar cel voor een topambtenaar van het ministerie van

⁴¹ GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#); TI, 2015, [url](#)

⁴² The New Arab, 07/06/2013, [url](#)

⁴³ Amnesty International, 14/03/2022, [url](#); Al Jazeera, 28/03/2016, [url](#); CNN, 26/01/2016, [url](#) Foreign Affairs, 10/02/2015, [url](#)

⁴⁴ Alaa Fayed, A., 2017, [url](#)

⁴⁵ Commission de l'Immigration et du Statut de réfugié au Canada, 02/12/2013, [url](#)

⁴⁶ Middle East Eye, 02/07/2021, [url](#)

⁴⁷ Australian Government, 17/06/2019, [url](#); ECRC (Hassanien A.), 2016, [url](#); GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#)

⁴⁸ The World Bank, 11/12/2014, [url](#)

⁴⁹ ECRC (Hassanien A.), 2016, [url](#)

⁵⁰ Alaa Fayed, A., 2017, [url](#); Gamal El-Din A., Saeed Ali R. & Abughattas R., 2018, [url](#)

⁵¹ BBC, 06/09/2015, [url](#); Egyptian Streets, 30/08/2016, [url](#); Jeune Afrique, 10/09/2015, [url](#)

⁵² Gamal El-Din A., Saeed Ali R. & Abughattas R., 2018, [url](#); Bertelsmann Stiftung, 2022, [url](#)

⁵³ AhramOnline, 04/04/2019, [url](#); Hebdo Al-Ahram, 21/01/2019, [url](#)

Volksgezondheid wegens omkoping.⁵⁴ Soms heeft corruptie bij de overheid tragische consequenties zoals wanneer woonappartementen instorten die ingevolge smeergeld niet conform zijn met de bouwvoorschriften.⁵⁵

1.3.4. Belastingadministratie en douane

Volgens Gan Integrity bestaat er een matig tot hoog niveau van corruptie bij omgang met de Egyptische belastingadministratie. Ongeveer een op zeven bedrijven gaat er van uit dat ze "geschenken" zullen moeten overhandigen aan de ambtenaren bij de behandeling van hun aangifte. De Egyptische belastingwetgeving is notoir ingewikkeld en wordt bij momenten arbitrair geïmplementeerd. Vaak worden ambtenaren omgekocht om een oogje dicht te knijpen, waardoor belastingontduiking in Egypte enorme proporties aanneemt.⁵⁶ Deze analyse wordt bevestigd door rapporten van de ECRC en de Bertelsmann Stiftung.⁵⁷ De directeur van de afdeling fraudebestrijding van de belastingdienst werd in 2017 gearresteerd wegens corruptie.⁵⁸ In februari 2020 werd het hoofd van de Egyptische belastingdienst, Abdel-Azim Hussein, aangehouden wegens het aannemen van smeergeld.⁵⁹ Bij omgang met de Egyptische douane is er een hoog risico op corruptie. Bij import- en exportprocedures dienen regelmatig steekpenningen te worden betaald.⁶⁰ In 2019 veroordeelde het strafhof in Port Saïd het hoofd van de Egyptische douane Gamal Abdel-Azim tot tien jaar cel wegens het aannemen van steekpenningen, een verdicht dat in 2020 in beroep werd bevestigd.⁶¹

1.3.5. Openbare aanbestedingen

Bij het solliciteren voor overheidsopdrachten speelt corruptie een grote rol in Egypte. Wanneer bedrijven meedingen in openbare aanbestedingen zijn *baksheesh* en *wasta* soms vitaal in het beslissingsproces. De controle op corruptie en favoritisme in deze sector is ontoereikend. De participatie aan openbare aanbestedingen in Egypte is vrij laag omdat veel bedrijven er van uit gaan dat ze toch geen kans maken. De bestekken die de overheid uitschrijft zijn vaak niet bijzonder gedetailleerd wat corruptie in de hand werkt.⁶² In 2014 werd het Franse transportbedrijf Alstom veroordeeld wegens het omkopen van Egyptische ambtenaren bij openbare aanbestedingen.⁶³

1.3.6. Ruimtelijke ordening

De Ruimtelijke Ordening heeft een hoog risico op corruptie.⁶⁴ Gezien de exploderende bevolking wonen veel Egyptenaren in informele huisvesting, feitelijk sloppenwijken, die illegaal zijn, maar ingevolge corruptie gedoogd worden.⁶⁵ Een andere praktijk is dat stukken overheidsland die aangeduid waren om betaalbare woningen te bouwen voor de lagere middenklasse via steekpenningen worden toegewezen aan projectontwikkelaars die er "gated communities" van

⁵⁴ USDOS, 20/03/2023, [url](#)

⁵⁵ Assafir Arabi, 11/05/2022, [url](#); ECRC (Hassanien A.), 2016, [url](#); The Atlantic Council (Mikhail A.), 09/04/2014, [url](#)

⁵⁶ GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#)

⁵⁷ ECRC (Hassanien A.), 2016, [url](#); Bertelsmann Stiftung, 2022, [url](#)

⁵⁸ GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#)

⁵⁹ AhramOnline, 22/02/2020, [url](#); Egypt Independent, , 04/01/2020, [url](#); Reuters, 04/01/2020, [url](#)

⁶⁰ GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#)

⁶¹ AhramOnline, 04/04/2019, [url](#); AP, 23/02/2020, [url](#); Hebdo Al-Ahram, 21/01/2019, [url](#); Reuters, 10/12/2018, [url](#)

⁶² GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#)

⁶³ Mada Masr, 28/12/2014, [url](#)

⁶⁴ GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#)

⁶⁵ Assafir Arabi, 11/05/2022, [url](#); ECRC (Hassanien A.), 2016, [url](#); Gamal El-Din A., Saeed Ali R. & Abughattas R., 2018, [url](#); Middle East Institute, 27/07/2016, [url](#)

maken voor de gefortuneerden.⁶⁶ Ook bedrijven hebben niet altijd vertrouwen in de overheid als het gaat over eigendomsrechten. De wetgeving ter zake is complex en soms moet smeergeld betaald worden om bijvoorbeeld een bedrijf te kunnen uitbreiden. Het registreren van eigendomsrecht voor land is in Egypte een omslachtige procedure. Er zijn dan ook voortdurend schandalen waarin overheidsland wordt overgemaakt aan particulieren tegen betaling van steekpenningen.⁶⁷ In september 2019 postte een Egyptische vastgoedmakelaar die naar Spanje was geëmigreerd, Mohammed Ali, een YouTube-filmpje waarin hij het Egyptische leger van grootschalige corruptie beschuldigde. Het filmpje kende zo'n ruime verspreiding in Egypte dat er her en der betogingen plaatsvonden en president al-Sisi de aantijgingen persoonlijk in het openbaar ontkende.⁶⁸ Mohammed Ali werd in 2023 bij verstek tot levenslang veroordeeld.⁶⁹

Om nieuwe woongebieden te ontwikkelen heeft de Egyptische regering een organisatie in het leven geroepen genaamd de New Urban Communities Authority (NUCA). Volgens het Tahrir Institute for Middle East Policy (TIMEP) maakt NUCA zich voortdurend schuldig aan mismanagement en gesjoemel.⁷⁰ In 2017 werden een aantal ambtenaren gearresteerd voor corruptie aangaande landeigendomsrechten in de provincie Qaliyoubia.⁷¹ In augustus 2022 trof het Egyptische Hof van Beroep een schikking met een aantal zakenlui, ambtenaren en voormalig minister van Landbouw Youssef Wali. Ze hadden overheidsland gebruikt voor de bouw van residentiële compounds, villa's en paleizen. Ze moesten gezamenlijk honderden miljoenen dollars terugbetalen.⁷²

1.4. Strijd tegen corruptie

1.4.1. Wettelijk en administratief arsenaal

Ahmed Alaa Fayed stelt in zijn artikel dat de Egyptische overheid in de strijd tegen corruptie een tweesporenbeleid volgt, ten eerste het aannemen van wetgeving, ten tweede het oprichten van gespecialiseerde agentschappen.⁷³ Egypte heeft de VN-conventie tegen Corruptie van 2003 ondertekend en geratificeerd, maar is geen lid bij een soortgelijk verdrag van de OESO.⁷⁴ Weliswaar trad Egypte in 2020 toe tot de anticorruptie-conventie van de Afrikaanse Unie (AU).⁷⁵ GAN Integrity noemt de implementatie van de VN-conventie van 2003 door Egypte inconsistent.⁷⁶ Wel heeft Egypte de United Nations Convention against Transnational Organized Crime ondertekend die ook diverse anti-corruptieclausules bevat.⁷⁷ Wat betreft nationale wetgeving verbiedt het Egyptische strafwetboek actieve en passieve omkoping, pogingen tot corruptie, het geven van geschenken om beslissingen te beïnvloeden, machtsmisbruik door houders van officiële functies en het aanwenden van publiek middelen voor privégewin.⁷⁸ In totaal hebben negen wetsartikels betrekking op corruptie.⁷⁹ Daarnaast bestaat er wetgeving tegen witwassen en tegen belangenvermenging.

⁶⁶ ECRC (Hassanien A.), 2016, [url](#); Hebdo Al-Ahram, 21/01/2019, [url](#)

⁶⁷ AFP via Le Point, 15/04/2017, [url](#); GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#)

⁶⁸ Die Zeit, 21/09/2019, [url](#); Le Figaro, 14/09/2019, [url](#); L'Orient – Le Jour, 10/09/2019, [url](#); Middle East Eye, 20/09/2019, [url](#); The Guardian, 22/09/2019, [url](#)

⁶⁹ Tagesspiegel, 16/01/2023, [url](#)

⁷⁰ TIMEP, 17/12/2018, [url](#)

⁷¹ AhramOnline, 10/01/2017, [url](#)

⁷² AFP via Le Point, 15/04/2017, [url](#); USDOS, 20/03/2023, [url](#)

⁷³ Alaa Fayed, A., 2017, [url](#)

⁷⁴ GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#); TI, 2011, [url](#)

⁷⁵ Arab News, 24/08/2020, [url](#); AUABC, 11/06/2021, [url](#)

⁷⁶ GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#); TI, 2011, [url](#)

⁷⁷ Alaa Fayed, A., 2017, [url](#); Egypt Today, 09/10/2017, [url](#)

⁷⁸ Administrative Control Authority, s.d. [2023], [url](#); GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#); Ropes & Gray, s.d. [2023], [url](#)

⁷⁹ Alaa Fayed, A., 2017, [url](#)

Openbare aanbestedingen moeten verlopen volgens een in de wet beschreven procedure.⁸⁰ Daarenboven zijn er ook nog administratieve en ministeriële regulaties.⁸¹ Er bestaat in Egypte weliswaar geen wetgeving ter bescherming van klokkenluiders.⁸² Volgens Alaa Fayed is de hoge mate van corruptie in Egypte dus niet het gevolg van haperingen in de wetgeving.

“Despite the frequent criticism of flaws in current laws and lack of general overarching anticorruption legislation, it can be said that there is success in creating a strong legal framework to combat many forms of corruption. Therefore the national failure of fighting corruption is not because of lack of legislation.”⁸³

Vanaf 2007 werden een aantal instanties in het leven geroepen om corruptie te beteugelen. Binnen het ministerie van Administratieve Ontwikkeling werd in dat jaar het Transparency en Integrity Committee opgericht om corruptie in de openbare sector tegen te gaan. Vanaf 2010 coördineerde een nieuw interministerieel orgaan, de National Coordinating Committee to Combat Corruption (NCCCC) de samenwerking tussen verschillende departementen. In 2014 bevatte de nieuwe grondwet een aantal clausules die een solide wettelijke basis verleenden aan de diverse anticorruptie-agentschappen.⁸⁴ Alaa Fayed stipt echter aan dat de bewuste artikels 215 – 221 wel de autonomie van deze agentschappen inperkten. Zo werden de hoofden benoemd door de president en moet hun optreden conform zijn aan het regeringsbeleid.⁸⁵ Naast de lokale rechtbanken houden zich in totaal zestien agentschappen bezig met de strijd tegen corruptie, verbonden met de Centrale Bank en diverse ministeries zoals Justitie, Binnenlandse Zaken en Administratieve Ontwikkeling. De werking van de deze agentschappen wordt gecoördineerd door de NCCCC, die officieel rechtstreeks ressorteert onder de premier. Dienen onder meer vermeld: Administrative Control Authority (ACA), Public Prosecution Authority (PPA), Administrative Prosecution Authority (APA), Central Auditing Organization (CAO), de Illicit Gains Authority (IGA) en de Money Laundering Combat Unit (MLCU).⁸⁶

In augustus 2022 schreef Ehad Yehia, een advocaat werkzaam voor Soliman Hashish & Partners, een kort artikel waarin hij het Egyptische anti-corruptieregime als betrekkelijk robuust omschreef, maar wel wees op een zwakheid in de wetgeving. Het was volgens hem zo dat bij bekentenissen of medewerking met de autoriteiten er vaak een vrijspraak volgde. Yehia stelt dat er een aanzienlijk arsenaal sancties tegen overtreders in stelling kan worden gebracht maar schreef vervolgens:

“The aforementioned sanctions are applied against the bribe offeror, offeree and mediator. Nevertheless, Egyptian Law stipulates the exemption of the bribe offeror and mediator, in the event of informing the competent authorities, or in the case of confession. This exemption from punishment, although subject to many conditions, is heavily criticized for contradicting the nature, effects and philosophy of the criminalization of bribery. While supporters believe that this exemption presents a great advantage by facilitating proof of bribery crimes, those who oppose argue that the exemption in itself is not a means of facilitating proof of such crimes, but rather enables commission of the crime, as a bribe offeror may misuse the exemption as a form of immunity.”⁸⁷

1.4.2. Implementatie van de wetgeving

Zoals aangegeven in hoofdstuk 1.3 gebeurt het wel degelijk regelmatig dat allerlei verantwoordelijken worden vervolgd voor corruptie en ook zware straffen krijgen. Officieel blijft de

⁸⁰ GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#); Ropes & Gray, s.d. [2023], [url](#)

⁸¹ Administrative Control Authority, s.d. [2023], [url](#)

⁸² GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#); TI, 2015, [url](#)

⁸³ Alaa Fayed, A., 2017, [url](#)

⁸⁴ ECRC (Hassanien A.), 2016, [url](#); TI, 2015, [url](#)

⁸⁵ Alaa Fayed, A., 2017, [url](#)

⁸⁶ Alaa Fayed, A., 2017, [url](#); Egypt Today, 09/10/2017, [url](#); Hebdo Al-Ahram, 21/01/2019, [url](#); TI, 2015, [url](#)

⁸⁷ Yehia, E., 09/08/2022, [url](#)

regering in Caïro zich onafgebroken profileren als een partij die corruptie ernstig neemt. Zo woonden zowel president al-Sisi als premier Mustafa Madbouli in december 2022 op het hoofdkwartier van ACA in Caïro de lancering van een nieuw actieplan tegen corruptie bij.⁸⁸ Zelfs internationaal probeert Egypte zich ter zake te presenteren als een betrouwbare partner gezien de negende sessie van de “Conference of State Parties to the United Nations Convention against Corruption” in december 2021 doorging in Sharm El-Sheikh.⁸⁹

Niettemin schrijft Human Right Watch in zijn jaarrapport van 2023 dat volgens Egyptische mensenrechtenorganisaties corruptie een van de meest prangende problemen van de Egyptische samenleving blijft en roepen ze de regering op om ter zake krachtiger op te treden.⁹⁰ Het Amerikaanse State Departement schrijft in zijn meest recente mensenrechtenrapport over Egypte “dat de wet strafrechtelijke sancties voorziet voor corrupte gezagsdragers, maar dat de regering de wet niet op een consistente manier implementeert”. Volgens het Amerikaanse rapport blijft veel corruptie moedwillig ongestraft (“impunity”) en blijft het een groot probleem in de publieke sector.⁹¹ Ahmed Alaa Fayed stelt dan weer dat de Egyptische anticorruptie-agentschappen de neiging hebben om zich op iets grotere corruptiezaken te concentreren en vaak de kleinere zaken, de zogenaamde “petty corruption” te negeren.⁹² Gamal El-Din, Saeed Ali en Abughattas schrijven dan weer dat de werking van de agentschappen allesbehalve transparant is en dat de controle op hen intern is.⁹³ De Bertelsmann Stiftung merkt op dat de vervolging van corruptie in Egypte niet effectief is, omdat ze selectief is. Sommigen worden vervolgd, maar beter geconnecteerde figuren en ook bijvoorbeeld militairen worden nooit aangeklaagd. In zijn jaarrapport Egypte van 2022 vat de Bertelsmann Stiftung de problematiek van corruptie in Egypte als volgt samen:

“For decades, the rule of law has been undermined by extensive corruption and a culture of nepotism and favoritism. Al-Sisi has repeatedly highlighted his intention to end this practice. Egypt’s first national strategy to fight corruption, which covered the period 2014 – 2018, was followed up by a second stage covering the years from 2019 until 2022, and several individuals were indeed charged during the period under review. However, the prosecution of office abuse is neither consistent nor rigorous, and it appears as though those prosecuted are primarily individuals who have lost the backing of the regime. The Administrative Control Authority (ACA), which is responsible for dealing with all administrative and financial violations of state bodies and the public sector, is subordinated to the president. Traditionally, the ACA’s senior positions are filled with former military personnel, while army and police officers lead the investigation units. Consequently, the ACA is controlled by the regime, and can be used to punish or reward individuals. Moreover, it does not have the power to scrutinize potential misbehavior by members of the military ... New legislation in 2017 strengthened the ACA ... in part by improving its equipment and professionalizing training. However, the ACA still lacks independence. The regime mainly uses the ACA as a political instrument to punish individuals who have lost its backing. Accordingly, implementation of anti-corruption polices remained selective during the period under review, and both prosecution and judicial judgments still seem to be influenced by economic and political elites’ networks.”⁹⁴

In 2016 werd het hoofd van het anticorruptie-agentschap CAO, rechter Hussein Geneia, gearresteerd nadat hij in een rapport had gewezen op het massieve karakter van corruptie in Egypte en hij aanstalten leek te maken om corruptie bij het leger te onderzoeken. Geneia was in 2012 benoemd door president Mohammed Morsi. Hij werd door een militaire rechtbank tot een zware

⁸⁸ State Information Service Egypt, 15/12/2022, [url](#)

⁸⁹ United Nations, 12/2021, [url](#)

⁹⁰ HRW, 2023, [url](#)

⁹¹ USDOS, 20/03/2023, [url](#)

⁹² Alaa Fayed, A., 2017, [url](#)

⁹³ Gamal El-Din A., Saeed Ali R. & Abughattas R., 2018, [url](#)

⁹⁴ Bertelsmann Stiftung, 2022, [url](#)

gevangenisstraf veroordeeld op beschuldiging van terrorisme en het verspreiden van vals nieuws. Begin 2023 zat hij nog steeds in de cel.⁹⁵

1.5. Maatschappelijk middenveld

Volgens GAN Integrity wordt corruptie in de hand gewerkt door het feit dat vrijheid van pers en van meningsuiting weliswaar constitutioneel gegarandeerd zijn, maar in de praktijk niet worden gerespecteerd. Publieke en private media volgen het regeringsdiscours en kritiek op de president wordt beantwoord met repressie. Een zeer aanzienlijk aantal journalisten zit in de gevangenis en de regering surveilleert onafhankelijke websites. In 2017 werd ook een wet aangenomen die het functioneren van ngo's aan banden legt.⁹⁶ TI bevestigt dat de overheidsensuur en het fnuiken van vrijheid van pers en meningsuiting nefaste implicaties heeft voor de beteugeling van de corruptie.⁹⁷ Zo werden in 2022 drie journalistes van het onafhankelijke nieuwsmedium Mada Masr aangeklaagd nadat ze specifiek onderzoek hadden gedaan naar omkopingspraktijken en nepotisme, onder meer in het leger.⁹⁸ Reporters without borders en andere mensenrechtenorganisaties riepen op hen vrij te laten.⁹⁹

Een van de gevolgen is zelfcensuur. Het Australische ministerie van Buitenlandse Zaken schreef in 2019 dat "journalists are often reluctant to report about sensitive 'red line' issues including terrorism and government corruption."¹⁰⁰ TI stelt voorts dat er in de laatste jaren van het bewind van Moebarak veel "civil society organisations" zijn ontstaan en dat de appreciatie van het brede publiek voor hun vaak regimekritische activiteiten een rol hebben gespeeld bij de gebeurtenissen van 2011. Sinds het aantreden van president al-Sisi heeft het regime er dan ook alles aan gedaan om deze organisaties te muilkorven en hun werking onmogelijk te maken.¹⁰¹ Voorgaande analyse van TI wordt onderschreven door een artikel van het bureau van Agence France Presse in Caïro, die het heeft over een "Société civile muselée".¹⁰² Wat betreft de Egyptische zakenwereld, af en toe worden er wat initiatieven genomen, vaak in internationale samenwerking, om overheid en samenleving te sensibiliseren over het probleem corruptie, maar deze campagnes zijn beperkt van omvang en richten zich vrijwel uitsluitend op kleine en middelgrote ondernemingen.¹⁰³

⁹⁵ AFP via VOA, 14/02/2023, [url](#); AhramOnline, 14/02/2023, [url](#); AP, 14/02/2023, [url](#); HRW, 09/08/2016, [url](#); Middle East Eye, 14/02/2023, [url](#)

⁹⁶ GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#)

⁹⁷ TI, 2015, [url](#)

⁹⁸ Frankfurter Allgemeine Zeitung, 02/03/2023, [url](#); The Guardian, 07/03/2023, [url](#)

⁹⁹ Deutsche Welle, 06/03/2023, [url](#); HRW, 08/09/2022, [url](#);

¹⁰⁰ Australian Government, 17/06/2019, [url](#)

¹⁰¹ TI, 2015, [url](#)

¹⁰² AFP via Le Point, 15/04/2017, [url](#)

¹⁰³ TI, 2015, [url](#)

2. Valse documenten

Fraude met officiële documenten komt regelmatig voor in Egypte. De Egyptische afdeling van het advocatenbureau Andersen omschrijft een officieel document als een document uitgegeven door een daartoe gemachtigd ambtenaar. Het advocatenbureau geeft aan dat documentenfraude een ernstig vergrijp betreft dat specifiek wordt bestraft met artikel 302 van de Egyptische strafwet.¹⁰⁴ GAN Integrity schreef in 2020 dat omkoping, fraude en gesjoemel met officiële documenten bij lokale besturen alomtegenwoordig ("pervasive") is.¹⁰⁵ Ahmed Aalaa Fayed noemde eveneens de lokale besturen als een bestuursniveau dat bij uitstek kwetsbaar is voor corruptie, naast onder andere de politie. Hij stelt eveneens dat de Egyptische strafwet een hele resem vergrijpen die als corruptie beschouwd worden strafbaar stelt en vermeldt daarbij uitdrukkelijk ook "forgery". Er kan aangenomen worden dat het hier om het vervalsen van officiële documenten gaat.¹⁰⁶ Egyptian Streets is een onafhankelijk Engelstalig weekblad dat aandacht besteed aan een grote variëteit van politieke, sociale en culturele thema's. In 2016 besteedde het blad aandacht aan het fenomeen corruptie in het land naar aanleiding van een rapport van TI. Volgens onderzoek dat in het artikel werd geciteerd vindt de meeste corruptie plaats bij de rechtbanken, al waren bij een steekproef de meeste respondenten van oordeel dat de corruptie zich niet zozeer situeert bij magistraten, maar wel bij medewerkers van de rechtbank. Daarnaast haalde 43 % van de respondenten aan al smeergeld betaald te hebben aan de politie en zei 45 % steekpenningen betaald te hebben bij de uitgifte afgifte van identiteitskaarten, kieskaarten en vergunningen.¹⁰⁷ In november 2019 meldde de Amerikaanse ambassade in Caïro in haar "Integrated Country Strategy" dat een belangrijk punt van samenwerking tussen beide landen het beteugelen van documentenfraude in Egypte was.¹⁰⁸

Het UK Home Office meldde in 2015 op basis van Amerikaanse diplomatieke bronnen in Caïro dat Egypte sinds 2011 beschikte over nationale identiteitskaarten met diverse veiligheidsfeatures en over digitale paspoorten van hoge kwaliteit, die centraal beheerd worden. De Amerikanen meldden echter ook dat een paspoort uitgereikt werd op basis van een geboortecertificaat. Vermits een dergelijk certificaat soms weinig meer is dan een handgeschreven nota van een arts bestond daar de mogelijkheid op misbruik.¹⁰⁹ Het Australische ministerie van Buitenlandse Zaken schreef in 2019 in een rapport over Egypte dat het vervalsen van identiteitsdocumenten in Egypte echter vrij zeldzaam is. Volgens het rapport zijn "the penalties for engaging in identity fraud ... severe which discourages the practice". Volgens het rapport komt ook het frauduleus uitgeven van authentieke documenten niet zo vaak voor wegens "cross checking" door de verschillende ministeries. Het rapport schrijft in dit verband het volgende:

"Identity fraud does occur and that it is possible to obtain an identity card fraudulently, but these cases are not common because of the risk of prosecution and heavy penalties. Cases of identity fraud that are referred to or discovered by authorities are investigated and prosecuted."¹¹⁰

Voorgaande observaties werden overgenomen in het Egypte-rapport van juni 2022 van het UK Home Office.¹¹¹ In april 2021 opende president al-Sisi een nieuw beveiligd complex waar op termijn overheidsdocumenten zullen worden gefabriceerd op een uniforme, veilige en centraal

¹⁰⁴ Andersen Egypt, s.d. [2023], [url](#)

¹⁰⁵ GAN Integrity, 30/09/2020, [url](#)

¹⁰⁶ Alaa Fayed, A., 2017, [url](#)

¹⁰⁷ Egyptian Streets, 04/05/2016, [url](#)

¹⁰⁸ US Embassy Cairo, 14/11/2019, [url](#)

¹⁰⁹ United Kingdom Home Office, 05/2015, [url](#)

¹¹⁰ Australian Government, 17/06/2019, [url](#)

¹¹¹ United Kingdom Home Office, 06/2022, [url](#)

gecontroleerde manier. Volgens de president kaderde dit in de strijd tegen documentfraude in Egypte.¹¹²

Af en toe duiken gevallen op waarin politie en justitie actie ondernemen tegen corruptie waarbij vervalste documenten een rol spelen. Het gaat zowel over loutere vervalsingen als om officiële documenten die door omkoping zijn verkregen. In juni 2019 deed de politie in Caïro een inval in een woning waar de modernste faciliteiten aanwezig waren om officiële documenten na te maken. Verschillende vervalsters werden opgepakt.¹¹³ De Franse technische coöperatie meldde al in 2017 in een rapport dat bepaalde georganiseerde misdaadgroepen in staat zijn allerlei vervalsingen van hoge kwaliteit te fabriceren.¹¹⁴ In december 2021 werden de eigenaars van een illegaal privé-hospitaal in Caïro aangeklaagd via steekpenningen aan ambtenaren van Volksgezondheid aan de nodige officiële documenten waren geraakt en bovendien, alweer door omkoping, op het ministerie een rapport hadden besteld dat er in het ziekenhuis geen onregelmatigheden plaatsvonden.¹¹⁵ In juli 2017 ondernam het Egyptische ministerie van Onderwijs actie tegen zeven niet officieel geregistreerde instituten die valse getuigschriften verpleegkunde, informatica, talen en toerisme verkochten.¹¹⁶ In december 2022 ontstond in Koeweit een schandaal toen bleek dat ruim 140 Koeweiti's via het Koeweitse culturele centrum in Caïro vervalste Egyptische universitaire diploma's hadden gekocht.¹¹⁷ In februari 2023 werd een man die zich uitgaf als een mazoun, een islamitische klerk die gemachtigd is huwelijksaktes uit te geven, veroordeeld wegens het verkopen van valse huwelijkscertificaten.¹¹⁸ Het uitreiken van vervalste of door fraude verkregen documenten speelt ook een grote rol in de vastgoedsector. Onderzoek naar vergunningen van flatgebouwen die door constructiefouten zijn ingestort wijst vaak uit dat bepaalde relevante documenten vals zijn.¹¹⁹ Vervalste documenten spelen ook een grote rol bij de smokkel van antiques uit Egypte.¹²⁰

Vervalste documenten zijn ook vitaal in internationale illegale migratiebewegingen in en doorheen Egypte. In 2015 signaleerde het UK Home Office in haar rapport dat het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN (UNHCR) zich zorgen maakte over gesjoemel met verblijfsvergunningen voor Syrische vluchtelingen.¹²¹ Expertise France bevestigde dat Syrische vluchtelingen zich soms op de zwarte markt een Egyptisch visum of andere Egyptische verblijfsvergunning aanschaffen.¹²² HRW stelde dat ook Palestijnen uit Syrië soms in Egypte verbleven op basis van vervalste verblijfsdocumenten.¹²³ De Canadese Immigratie- en asiendienst schreef dan weer in een rapport dat de Egyptische grenspolitie af en toe smeergeld verlangt bij de afgifte van bepaalde officiële documenten aan de grens.¹²⁴

¹¹² AhramOnline, 07/04/2021, [url](#)

¹¹³ Egypt Today, 11/06/2019, [url](#)

¹¹⁴ Expertise France, 09/2017, [url](#)

¹¹⁵ Egypt Independent, 30/12/2021, [url](#)

¹¹⁶ Egypt Independent, 15/07/2017, [url](#)

¹¹⁷ Gulf News, 12/12/2022, [url](#)

¹¹⁸ Egypt Independent, 01/02/2023, [url](#)

¹¹⁹ Reuters, 28/04/2014, [url](#)

¹²⁰ Al Monitor, 31/12/2021, [url](#); BBC News, 26/09/2019, [url](#); L'Echo, 21/04/2022, [url](#); The Guardian, 26/05/2022, [url](#)

¹²¹ United Kingdom Home Office, 05/2015, [url](#)

¹²² Expertise France, 09/2017, [url](#)

¹²³ HRW, 18/01/2013, [url](#)

¹²⁴ CISR, 02/12/2013, [url](#)

Samenvatting

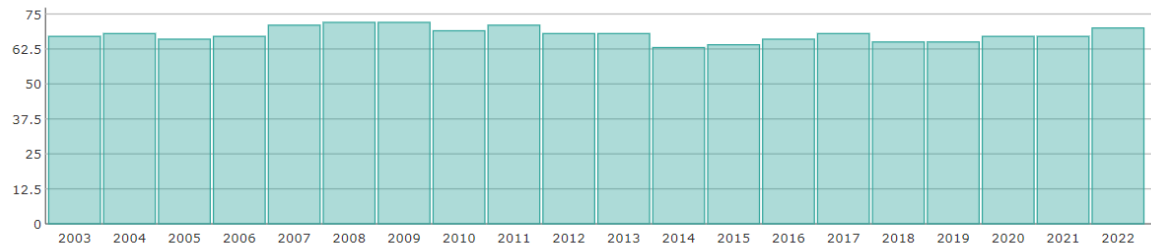
Er is een betrekkelijke consensus onder de geraadpleegde bronnen dat corruptie al decennialang manifest in Egypte aanwezig is en dat tot op heden, met nefaste implicaties voor de economie, de welvaart en de tevredenheid van de bevolking. Corruptie lag mee aan de basis van de massamanifestaties die in 2011 leidden tot het aftreden van militair dictator Moebarak. Ook onder het korte bewind van de Moslimbroederschap en het nieuwe militaire regime van president al-Sisi bleef corruptie bestaan. Fenomenen als *baksheesh* (omkoping) en *wasta* (nepotisme) maken deel uit van het dagelijkse leven van de meeste Egyptenaren. Door de bronnen wordt meestal een onderscheid gemaakt tussen "grand corruption", op een hoger niveau waarin vaak relaties en favoritisme een rol spelen en "petty corruption", op een lager niveau, soms weinig meer dan een bescheiden som smeergeld. Corruptie heeft doorgaans te maken met het omkopen of beïnvloeden van overheids personeel. Sectoren die bij uitstek kwetsbaar zijn voor corruptie zijn alles wat met vergunningen, openbare aanbestedingen en grondadministratie te maken heeft en voorts een reeks departementen zoals onder meer Onderwijs, Volksgezondheid en de Belastingadministratie. Bij lokale besturen worden de beslissingsmechanismes erg vaak gestuurd door omkoping. De politie heeft de naam erg corrupt te zijn, inclusief de verkeerspolitie en de grenspolitie. Ook cipiers zijn vaak vatbaar voor steekpenningen. Bij Justitie geldt een matig tot hoog risico op corruptie. Soms worden magistraten gearresteerd maar volgens onderzoek leeft bij de bevolking het idee dat administratief personeel van de rechtbanken meer corrupt is dan de magistraten zelf.

Egypte beschikt ter zake over een vrij solide wettelijk kader dat volgens de geraadpleegde bronnen echter onvolkomen wordt toegepast. Er zijn diverse agentschappen die onderzoek doen naar corruptie bij de overheid en soms worden op basis van hun speurwerk mandatarissen in staat van beschuldiging gesteld en veroordeeld, ook hooggeplaatsten. De Egyptische autoriteiten verklaren ook onverkort dat ze de strijd tegen de corruptie op beginselvaste manier aanbinden. Critici wijzen er echter op dat er vaak selectief wordt opgetreden en dat bepaalde uiterst goed geconnecteerde personen niet worden vervolgd. Een vaak terugkerende kritiek is dat het leger, nochtans zeer aanwezig in de economie en met een corrupte reputatie, nooit ter verantwoording wordt geroepen.

Een vitaal aspect van de in Egypte betrekkelijk endemische corruptie is gesjoemel met frauduleuze documenten. Het betreft hier zowel vervalsingen als documenten die via smeergeld bekomen zijn van corrupte ambtenaren. Veel overheidsdiensten zijn vatbaar voor documentenfraude en dat blijft het geval hoewel er door het gerecht soms wel degelijk wordt opgetreden. Traditioneel en zeker ook de laatste jaren zet de Egyptische overheid er op in om fraude met identiteitsdocumenten te beteugelen. Er blijft evenwel ook in dit verband een circuit bestaan van frauduleuze documenten. Ook betreffende reisdocumenten en verblijfsvergunningen bestaat er in Egypte een zwarte markt van valse documenten.

Bijlage

Corruption in Egypt 2003 - 2022

Development of the corruption index in Egypt 2003 - 2022

Year	Egypt	Ø Africa	Ø worldwide
2022	70	67.7	57.0
2021	67	67.9	56.8
2020	67	67.5	56.7
2019	65	67.6	56.8
2018	65	67.5	56.9
2017	68	67.9	56.9
2016	66	68.5	57.1
2015	64	67.7	57.5
2014	63	67.4	56.8
2013	68	67.9	57.4
2012	68	66.7	56.8
2011	71	70.7	59.7
2010	69	71.1	59.9
2009	72	71.3	59.7
2008	72	71.4	59.8
2007	71	71.5	60.1
2006	67	71.5	59.1
2005	66	71.4	59.1
2004	68	70.8	58.3
2003	67	71.3	57.6

Transparency International, Corruption in Egypt 2003 – 2023 ¹²⁵

¹²⁵ TI, s.d. [04/2023], [url](#)

Bibliografie

Geschreven en audiovisuele bronnen

- Administrative Control Authority, *Anti-corruption, legislative framework*, s.d. [2023], <https://aca.gov.eg/Anti-Corruption/Legislative-Framework.aspx> [geraadpleegd op 09/06/2023]
- Administrative Control Authority, *Under the patronage of President Abdal-Fattah El-Sisi, the Administrative Control holds a launching ceremony for the third phase of the National anti-Corruption Strategy 2023-2030*, s.d. [2023], <https://aca.gov.eg/News/3173.aspx> [geraadpleegd op 05/06/2023]
- African Union Advisory Board against Corruption (AUABC), *Treaties: status of ratification of the Convention on Corruption*, 11/06/2021, <https://anticorruption.au.int/en/documents/2021-06-11/status-ratification> [geraadpleegd op 12/06/2023]
- Agence France Presse via Le Point, *En Egypte le fléau de la corruption encore bien enraciné*, 15/04/2017, https://www.lepoint.fr/economie/en-egypte-le-fleau-de-la-corruption-encore-bien-enracine-15-04-2017-2120016_28.php [geraadpleegd op 12/06/2023]
- Agence France Presse via Arab News, *Egypt Court upholds corruption conviction of Mubarak, sons*, 22/09/2018, <https://www.arabnews.com/node/1376156/middle-east> [geraadpleegd op 06/06/2023]
- Agence France Presse via Business Standard, *Egypt arrests senior judge amid corruption probe*, 01/01/2017, https://www.business-standard.com/article/pti-stories/egypt-arrests-senior-judge-amid-corruption-probe-117010100571_1.html [geraadpleegd op 06/06/2023]
- Agence France Presse via VOA, *Egyptian corruption fighter freed, the cuffed again – activist*, 14/02/2023, <https://www.voaafrica.com/a/egyptian-corruption-fighter-freed-then-cuffed-again---activist/6962850.html> [geraadpleegd op 09/06/2023]
- AhramOnline, *Five Egyptian real estate registration officials detained in corruption cases*, 10/01/2017, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/254796/Egypt/Politics-/Five-Egyptian-real-estate-registration-officials-d.aspx> [geraadpleegd op 07/06/2023]
- AhramOnline, *Egypt's former customs authority head sentenced to 10 years in prison for corruption*, 04/04/2019, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/329455/Egypt/Politics-/Egypys-former-Customs-Authority-head-sentenced-to-.aspx> [geraadpleegd op 07/06/2019]
- AhramOnline, *Egypt's Court of Cassation upholds life sentence for judge convicted of bribery*, 22/02/2020, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/363955/Egypt/Politics-/Egypys-Court-of-Cassation-upholds-life-sentence-fo.aspx> [geraadpleegd op 06/06/2023]
- AhramOnline, *President Sisi inaugurates complex for secured documents as part of Egypt's digital transformation plan*, 07/04/2021, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/408709/Egypt/Politics-/UPDATED-President-Sisi-inaugurates-complex-for-sec.aspx> [geraadpleegd op 15/06/2023]
- AhramOnline, *Egypt's ex-top auditor Hisham Geneia released after 5 years in prison*, 14/02/2023, <https://english.ahram.org.eg/News/488079.aspx> [geraadpleegd op 09/06/2023]
- Alaa Fayed, A., *The current status of corruption in Egypt*, in: Contemporary Arab Affairs, 2017, <https://www.jstor.org/stable/48599913> [geraadpleegd op 06/06/2023]
- Al Jazeera, *Egypt's notorious police brutality record*, 28/03/2016, <https://www.aljazeera.com/opinions/2016/3/28/egypts-notorious-police-brutality-record> [geraadpleegd op 07/06/2023]
- Al Monitor, *Will Egypt manage to bring home all smuggled artifacts?*, 31/12/2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/12/will-egypt-manage-bring-home-all-smuggled-artifacts> [geraadpleegd op 15/06/2021]

- Amnesty International, *Egypt: investigate police officers, not detainees, for leaked torture videos*, 14/03/2022, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/03/egypt-investigate-police-officers-not-detainees-for-leaked-torture-videos/> [geraadpleegd op 07/06/2023]
- Andersen Egypt, *Forgery crimes in Egypt: restrictions on a criminal judge's freedom of proof*, s.d. [2023], <https://www.hq.org/legal-articles/forgery-crimes-in-egypt-restrictions-on-a-criminal-judge-s-freedom-of-proof-60522> [geraadpleegd op 15/06/2023]
- Arab News, *L'Égypte signe la Convention de l'Union africaine contre la corruption*, 24/08/2020, <https://www.arabnews.fr/node/9251/monde-arabe> [geraadpleegd op 12/06/2023]
- Assafir Arabi, *Egypt's informal settlements: soldiers, gangs, poverty and construction*, 11/05/2022, <https://assafirarabi.com/en/44982/2022/05/11/egypts-informal-settlements-soldiers-gangs-poverty-and-construction/> [geraadpleegd op 08/06/2023]
- Associated Press, *Egypt upholds sentence of top official on corruption*, 23/02/2020, <https://apnews.com/article/business-middle-east-arrests-egypt-6a27f95d8784a1896f4207a2b539a204> [geraadpleegd op 07/06/2023]
- Associated Press, *Egypt releases former anti-graft chief after serving 5 years*, 14/02/2023, <https://apnews.com/article/politics-egypt-government-cairo-471b32e0f7edcfdc9664179c8e32ec00> [geraadpleegd op 09/06/2023]
- Australian Government, *Department of Foreign Affairs and Trade, Country Information Report Egypt*, 17/06/2019, <https://www.dfat.gov.au/sites/default/files/country-information-report-egypt.pdf> [geraadpleegd op 14/06/2023]
- Austrian Center for Country of Origin and Asylum Research and Documentation (ACCORD), *Anfragebeantwortung zu Ägypten/ Korruption, insbesondere der Polizei*. 10/03/2017, <https://www.ecoi.net/de/dokument/2041029.html> [geraadpleegd op 2017]
- Baker McKenzie (Talaat M.), *Anti-corruption in Egypt*, 2017, <https://www.globalcompliancenes.com/anti-corruption/handbook/anti-corruption-in-egypt/> [geraadpleegd op 06/06/2023]
- Bertelsmann Stiftung, *Bertelsmann Transformation Index: Egypt Country Report 2022*, 2022, https://bti-project.org/fileadmin/api/content/en/downloads/reports/country_report_2022_EGY.pdf [geraadpleegd op 12/06/2023]
- BBC, *Mariam Malak, the star pupil who scored zero in all her exams*, 06/09/2015, <https://www.bbc.com/news/blogs-trending-34151528> [geraadpleegd op 12/06/2023]
- BBC, *Egypt corruption: ex-minister Salah Eddin Helal jailed for 10 years*, 11/04/2016, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-36014033> [geraadpleegd op 06/06/2023]
- BBC News, *New York Met museum returns stolen ancient Egyptian coffin*, 26/09/2019, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-49837860> [geraadpleegd op 15/06/2023]
- Cambridge Dictionary, *Baksheesh*, s.d., <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/baksheesh> [geraadpleegd op 05/06/2023]
- Carnegie Endowment for International Peace, *the battle over appointing judges in Egypt*, 16/01/2018, <https://carnegieendowment.org/sada/75274> [geraadpleegd op 06/06/2023]
- CNN, *Five years after the Egyptian Revolution, police brutality persists*, 26/01/2016, <https://edition.cnn.com/2016/01/25/middleeast/egypt-police-brutality/index.html> [geraadpleegd op 07/06/2023]
- Commission de l'immigration et du statut de réfugié au Canada (CISR), *Égypte : information sur les procédures et de sortie aux aéroports et aux postes frontaliers ; l'ampleur de la corruption des agents frontaliers égyptiens*, 02/12/2013, <https://www.refworld.org/docid/52ce9b104.html> [geraadpleegd op 13/06/2023]
- Cunningham R. B., Sarayrah Y.K., *Wasta: The Hidden Force in Middle Eastern Society*, Westport, CT & London: Praeger Publishers, 1993.

- Daily News, *Economy, general budget are victims of corruption*, 13/06/2016, <https://www.dailynewsegypt.com/2016/06/08/economy-general-budget-are-victims-of-corruption/> [geraadpleegd op 05/06/2023]
- Deutsche Welle, *Ägypten: Journalistinnen vor Gericht*, 06/03/2023, <https://www.dw.com/de/unabh%C3%A4ngige-website-unter-druck-prozess-gegen-journalistinnen-in-%C3%A4gypten/a-64898085> [geraadpleegd op 12/06/2023]
- Die Zeit, *Ägypten: es reicht, Sissi!*, 21/09/2019, https://www.zeit.de/politik/ausland/2019-09/aegypten-praesident-al-sissi-protest-korruption-militaerregime?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.be%2F [geraadpleegd op 12/6/2023]
- Egyptian Corporate Social Responsibility Center (Hassanien A.), *Expanding horizons in development: the rising role of the private sector*, 2016, https://www.undp.org/sites/g/files/zskqke326/files/migration/eq/UNDP_ECRC_Final.pdf [geraadpleegd op 07/06/2023]
- Egypt Independent, *Egypt's higher education ministry closes 7 fake colleges*, 15/07/2017, <https://egyptindependent.com/egypts-higher-education-ministry-closes-7-fake-colleges/> [geraadpleegd op 15/06/2023]
- Egypt Independent, *Four defendants referred to trial over bribery to keep unlicensed private hospital open*, 30/12/2021, <https://egyptindependent.com/four-defendants-referred-to-trial-over-bribery-to-keep-unlicensed-private-hospital-open/> [geraadpleegd op 15/06/2023]
- Egypt Independent, *An Egyptian court imprisons fake maazoum for one year, fine of LE 10.000*, 01/02/2023, <https://egyptindependent.com/an-egyptian-court-imprisons-fake-maazoun-for-one-year-fine-of-le-10000/> [geraadpleegd op 15/06/2023]
- Egyptian Streets, *Egypt has second-highest 'bribery level' in MENA Region, says report*, 04/05/2016, <https://egyptianstreets.com/2016/05/04/egypt-has-second-highest-corruption-level-in-mena-region-says-report/> [geraadpleegd op 13/06/2023]
- Egyptian Streets, *Egypt's 'Zero schoolgirl' Mariam Malak retakes Thanaweyya Amma, scores 94,02%*, 30/08/2016, <https://egyptianstreets.com/2016/08/30/egypts-zero-schoolgirl-mariam-malak-retakes-thanaweyya-amma-scores-94-02/> [geraadpleegd op 12/06/2023]
- Egypt Independent, *Egypt's tax authority head caught receiving bribes*, 04/01/2020, <https://egyptindependent.com/egypts-tax-authority-head-caught-receiving-bribes/> [geraadpleegd op 07/06/2023]
- Egypt Today, *Egypt continues fighting corruption by adopting ACA law*, 09/10/2017, <https://www.egypttoday.com/Article/1/26807/Egypt-continues-fighting-corruption-by-adopting-ACA-law> [geraadpleegd op 09/06/2023]
- Egypt Today, *Police arrests 2 over forging documents for illegal immigration*, 11/06/2019, <https://www.egypttoday.com/Article/1/71449/Police-arrests-2-over-forging-documents-for-illegal-migration> [geraadpleegd op 15/06/2023]
- Expertise France, *Egypt Country Statement: addressing migrant smuggling and human trafficking*, 09/2017, <https://www.expertisefrance.fr/documents/20182/234347/AMMi+-+Country+Report+-+Egypt.pdf/e6046b2d-86e6-42ba-a4ce-f4f50e5fdac2> [geraadpleegd op 15/06/2023]
- Foreign Affairs, *In Egypt, police are the real hooligans*, 10/02/2015, <https://foreignpolicy.com/2015/02/10/in-egypt-police-are-the-real-hooligans-deaths-cairo-soccer-stadium/> [geraadpleegd op 10/02/2015]
- Frankfurter Allgemeine Zeitung, *Ägyptische Reportinnen: Recherchen zu Korruption sinds unerwünscht*, 02/03/2023, <https://www.faz.net/aktuell/feuilleton/medien/aegypten-reporterinnen-nach-recherchen-zu-korruption-vor-gericht-18715458.html> [geraadpleegd op 12/06/2023]
- Freedom House, *Freedom in the World 2023: Egypt*, s.d. [2023], <https://freedomhouse.org/country/egypt/freedom-world/2023> [geraadpleegd op 05/06/2023]

- Gamal El-Din A., Saeed Ali R. & Abughattas R., *Curbing corruption in Egypt: a focus on local administration reform*, 2018, <https://documents.aucegypt.edu/Docs/GAPP/Public%20Policy%20Hub%20Webpage/2-%20Curbing%20Corruption%20in%20Egypt%20Policy%20Paper.pdf> [geraadpleegd op 09/06/2023]
- GAN Integrity, *Egypt Risk Report*, 30/09/2020, <https://ganintegrity.com/country-profiles/egypt/> [geraadpleegd op 02/06/2023]
- Global Informality Project (McLeod-Hatch J.), *Baksheesh, Middle East, North Africa and sub-continental Asia*, s.d. [2014], [https://www.informality.com/wiki/index.php?title=Baksheesh_\(Middle_East,_North_Africa_and_sub-continental_Asia\)](https://www.informality.com/wiki/index.php?title=Baksheesh_(Middle_East,_North_Africa_and_sub-continental_Asia)) [geraadpleegd op 05/06/2023]
- Gulf News, *142 Kuwaitis found to be holding fake university degrees from Egypt*, 12/12/2022, <https://gulfnews.com/world/gulf/kuwait/142-kuwaitis-found-to-be-holding-fake-university-degrees-from-egypt-1.92657914> [geraadpleegd op 15/06/2023]
- Hebdo Al-Ahram, *Corruption, un combat sur plusieurs fronts*, 21/01/2019, <https://hebdo.ahram.org/NewsContent/1/130/30169/Egypte/Egypte/Corruption,-un-combat-sur-plusieurs-fronts.aspx> [geraadpleegd op 12/06/2023]
- Human Rights Watch (HRW), *Egypt : don't force Palestinians back to Syria*, 18/01/2013, <https://www.hrw.org/news/2013/01/18/egypt-dont-force-palestinians-back-syria> [geraadpleegd op 15/06/2023]
- Human Rights Watch (HRW), *Egypt: prosecution undermines anti-corruption efforts*, 09/08/2016, <https://www.hrw.org/news/2016/08/09/egypt-prosecution-undermines-anti-corruption-efforts> [geraadpleegd op 09/06/2023]
- Human Rights Watch (HRW), *Egypt: Prosecution of Mada Mars journalists*, 08/09/2022, <https://www.hrw.org/breaking-news/2022/09/08/egypt-prosecution-mada-masr-journalists> [geraadpleegd op 12/06/2023]
- Human Rights Watch (HRW), *Egypt: IMF bailout highlights risks of austerity, corruption*, 31/01/2023, <https://www.hrw.org/news/2023/01/31/egypt-imf-bailout-highlights-risks-austerity-corruption> [geraadpleegd op 02/06/2023]
- Human Rights Watch (HRW), *World Report 2023. Egypte, events of 2022*, 2023, <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/egypt> [geraadpleegd op 09/06/2023]
- Immigration and Refugee Board of Canada (IRBC), *Egypt: organized criminal activities and corruption in the police force, (jan. 2003 – june 2005)*, 17/06/2005, <https://www.refworld.org/docid/440ed6f920.html> [geraadpleegd op 07/06/2023]
- International Commission of Jurists (ICJ), *Egypt's Judiciary: a tool of repression*, 09/2016, <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2016/10/Egypt-Tool-of-repression-Publications-Reports-Thematic-reports-2016-ENG-1.pdf> [geraadpleegd op 06/06/2023]
- Jeune Afrique, *Egypte: le combat de Mariam Malak, une lycéenne devenue icône de la lutte contre la corruption*, 10/09/2015, <https://www.jeuneafrique.com/263388/societe/egypte-lyceenne-devient-licone-de-lutte-contre-corruption/> [geraadpleegd op 12/06/2023]
- Le Figaro, *Egypte: Sissi nie en bloc des accusations de corruption*, 14/09/2019, <https://www.lefigaro.fr/flash-eco/egypte-sissi-nie-en-bloc-des-accusations-de-corruption-20190914> [geraadpleegd op 12/06/2023]
- L'Orient – Le Jour, *Des vidéos accusant le président Sissi et l'armée égyptienne de corruption agitent la toile*, 10/09/2019, <https://www.lorientlejour.com/article/1185885/en-egypte-des-videos-accusant-le-president-sissi-et-larmee-de-corruption-agitent-la-toile.html> [geraadpleegd op 12/06/2023]
- L'Echo, *A peine découverte en Egypte, elle est déjà revendue illégalement en Belgique*, 21/04/2022, <https://www.lecho.be/economie-politique/belgique/general/a-peine-decouverte-en-egypte-elle-est-deja-revendue-illegalement-en-belgique/10381887.html> [geraadpleegd op 15/06/2023]
- Mada Masr, *French power company pleads guilty in Egypt bribery case*, 28/12/2014, <https://www.madamasr.com/en/2014/12/28/news/economy/french-power-company-pleads-guilty-in-egypt-bribery-case/> [geraadpleegd op 08/06/2023]

- Middle East Eye, *Who is Mohamed Ali? Meet the tycoon-turned-YouTube star with Sisi in his sights*, 20/09/2019, <https://www.middleeasteye.net/news/mohamed-ali-businessman-who-challenged-egypts-sisi> [geraadpleegd op 12/06/2023]
- Middle East Eye, *Egypt cracks down on police corruption*, 02/07/2021, <https://www.middleeasteye.net/news/egypt-corruption-police-investigation-arabic-press-review> [geraadpleegd op 07/06/2023]
- Middle East Eye, *Senior Egyptian judge charged with corruption*, 28/06/2022, <https://www.middleeasteye.net/news/egypt-senior-judge-charged-corruption-arabic-press-review> [geraadpleegd op 06/06/2022]
- Middle East Eye, *Egypt: former anti-corruption chief released from prison, the charged again*, 14/02/2023, <https://www.middleeasteye.net/news/egypt-anti-corruption-chief-released-prison-charged-again> [geraadpleegd op 09/06/2023]
- Middle East Institute, *Resolving Egypt's Housing crisis crucial to long-term stability*, 27/07/2016, <https://www.mei.edu/publications/resolving-egypts-housing-crisis-crucial-long-term-stability> [geraadpleegd op 07/06/2023]
- Middle East Quarterly (Pipes D.), *La wasta: la force cachée dans la société du Moyen-Orient, Critique par Daniel Pipes*, 12/1994, <http://fr.danielpipes.org/9715/wasta-force-cachee-societe-moyen-orient> [geraadpleegd op 27/04/2023]
- Naiem G., *Egypt's identities in conflict. The political and religious landscape of Copts and Muslims*, Jefferson: McFarland & Co, 2018, 220p.
- Neue Zürcher Zeitung, *Ägypten : droht der wirtschaftliche Kollaps am Nil?*, 03/04/2022, https://www.google.be/search?q=korrupcion+%C3%84gypten&ei=Yh6HZJeGJ8io9u8Pw_qV0Ao&start=40&sa=N&ved=2ahUKewiXv5L7673_AhVIIP0HHUN9Bao4HhDy0wN6BAqLEAs&biw=1434&bih=754&dpr=1.25 [geraadpleegd op 12/06/2023]
- Norwegian Peacebuilding Resource Centre (NOREF), *The Political Economy of Transitions: analysis for change*, 09/11/2013, [file:///C:/Users/pil/Downloads/UNDP-NOREF_Political%20Economy%20Transitions_Main%20report%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/pil/Downloads/UNDP-NOREF_Political%20Economy%20Transitions_Main%20report%20(1).pdf) [geraadpleegd op 02/06/2023]
- Reuters, *Illegal housing boom is big challenge for Egypt's leader*, 28/04/2014, <https://www.reuters.com/article/us-egypt-election-housing-idINKBNODE14O20140428> [geraadpleegd op 15/06/2023]
- Reuters, *Egyptian judge facing corruption charge hangs himself: lawyer*, 02/01/2017, <https://www.reuters.com/article/us-egypt-corruption-idUSKBN14M0NJ> [geraadpleegd op 02/06/2023]
- Reuters, *Ex-head of Egypt's customs authority faces graft charges: prosecution office*, 10/12/2018, <https://www.reuters.com/article/us-egypt-corruption-idUSKBN1O92DP> [geraadpleegd op 07/06/2023]
- Reuters, *Egypt arrests tax authority chief on charges of receiving bribes*, 04/01/2020, <https://www.reuters.com/article/ozatp-uk-egypt-corruption-idAFKBN1Z309L-OZATP> [geraadpleegd op 04/01/2022]
- Ropes & Gray, *Anti-corruption international risks, Egypt*, s.d. [2023], <https://www.ropesgray.com/en/enforcementexpress/interactive-maps/middle-east/egypt> [geraadpleegd op 09/06/2023]
- State Information Service Egypt, *The 3rd phase of the National Anti-Corruption strategy (2023-2030)*, 15/12/2022, <https://sis.gov.eg/Story/174596?lang=en-us> [geraadpleegd op 09/06/2023]
- Tagesspiegel, *Harte Urteile in Ägypten 38 Menschen nach Protesten zu lebenslanger Haft verurteilt*, 16/01/2023, <https://www.tagesspiegel.de/internationales/harte-urteile-in-agypten-38-menschen-nach-protesten-zu-lebenslanger-haft-verurteilt-9190428.html> [geraadpleegd op 12/06/2023]
- Tahrir Institute for Middle East Policy, *TIMEP Brief: Right to housing in Egypt*, 17/12/2018, <https://timep.org/2018/12/17/timep-brief-right-to-housing-in-egypt/> [geraadpleegd op 07/06/2023]

- The Atlantic Council (Mikhail A.), *Corruption in construction: Egypt's failing infrastructure*, 09/04/2014, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/corruption-in-construction-egypt-s-failing-infrastructure/> [geraadpleegd op 07/06/2023]
- The Guardian, *Dilemma's of life in Egypt's tipping economy*, 06/01/2011, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2011/jan/06/egypt-tipping-baksheesh-culture> [geraadpleegd op 05/06/2023]
- The Guardian, *Protesters and police clash in Egypt for second day running*, 22/09/2019, <https://www.theguardian.com/world/2019/sep/22/protesters-and-police-clash-in-egypt-for-second-day-running> [geraadpleegd op 12/06/2023]
- The Guardian, *Former head of Louvre charged in Egyptian artefacts trafficking case*, 26/05/2022, <https://www.theguardian.com/world/2022/may/26/former-louvre-head-jean-luc-martinez-charged-egyptian-antiquities-trafficking-case> [geraadpleegd op 15/06/2023]
- The Guardian, *Journalists go on trial in Egypt for 'offending MP's'*, 07/03/2023, <https://www.theguardian.com/world/2023/mar/07/journalists-go-on-trial-in-egypt-for-offending-mps> [geraadpleegd op 12/06/2023]
- The New Arab, *Five ways Egypt's corrupt police profit from their jobs*, 07/06/2013, <https://www.newarab.com/analysis/five-ways-egypts-corrupt-police-profit-their-jobs> [geraadpleegd op 07/06/2023]
- The World Bank, *Egypt: too many regulations breed corruption*, 11/12/2014, <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2014/12/09/egypt-bureaucracy-regulations-and-lack-of-accountability-inspire-corruption> [geraadpleegd op 06/06/2023]
- Transparency International (TI), *Legislation in Egypt. An analysis of compliance with the UN Convention against corruption*, 2011, https://www.transparency.org/files/content/pressrelease/20110630_TI-S_Legislation_in_Egypt.pdf [geraadpleegd op 09/06/2023]
- Transparency International (TI), *Overview of corruption and anti-corruption in Egypt*, 2015, file:///C:/Users/pil/Downloads/Country_profile_Egypt_2015.pdf [geraadpleegd op 09/06/2023]
- Transparency International (TI), *Corruption in Egypt 2003 - 2023*, s.d. [04/2023], <https://www.worlddata.info/africa/egypt/corruption.php> [geraadpleegd op 06/06/2023]
- Transparency International (TI), *Corruption Perceptions Index*, s.d. [04/2023], <https://www.transparency.org/en/cpi/2021/index/egy> [geraadpleegd op 27/04/2023]
- U4 Anti-corruption Resource Centre, *European Union Strategies to support anti-corruption measures in neighbouring countries*, 21/09/2012, file:///C:/Users/pil/Downloads/publication_european-union-strategies-to-support-anti-corruption-measures-in-neighbouring-countries.pdf [geraadpleegd op 31/05/2023]
- United Kingdom Home Office, *Country Information and Guidance: Egypt, background information including actors of protection and internal relocation*, 05/2015, <https://www.refworld.org/docid/5564668d4.html> [geraadpleegd op 15/06/2023]
- United Kingdom Home Office, *Country Background Note: Egypt*, 06/2022, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1088891/EGY_Country_background_note.pdf [geraadpleegd op 14/06/2023]
- United Nations, *Ninth session of the Conference of State Parties to the United Nations Convention against Corruption*, 12/2021, <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/COSP/session9.html> [geraadpleegd op 09/06/2023]
- United Nations Treaty Collection, *United Nations Convention against :Corruption*, 31/10/2003, https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsq_no=XVIII-14&chapter=18 [geraadpleegd op 02/06/2023]
- United States Department of State (USDOS), *2022 Country Reports on Human Rights Practices: Egypt*, 20/03/2023, https://www.state.gov/wp-content/uploads/2023/03/415610_EGYPT-2022-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf [geraadpleegd op 31/05/2023]

United States Embassy Cairo, *Integrated country strategy: Egypt*, 14/11/2019, https://2017-2021.state.gov/wp-content/uploads/2019/11/ICS_NEA_Egypt_unclass.pdf [geraadpleegd op 13/06/2023]

VOA News, *Egyptian Court jails Mubarak's former housing minister for corruption*, 25/05/2011, <https://www.voanews.com/a/egyptian-court-jails-mubaraks-former-housing-minister-for-corruption-122666144/158187.html> [geraadpleegd op 07/06/2023]

Voix Arabes (Alaref J.) [blog], *La 'wasta' continue de priver la jeunesse arabe des chances de vivre dignement*, 13/03/2014, <https://blogs.worldbank.org/fr/arabvoices/wasta-hampering-arab-youth-chances-dignified-life> [geraadpleegd op 27/04/2023]

Worlddata, *Corruption in Egypt 2003 – 2022*, s.d. [2023], <https://www.worlddata.info/africa/egypt/corruption.php> [geraadpleegd op 02/06/2023]

World Economic Forum (Schwab K. & Sala-i-Martin X.), *The Global Competitiveness Report 2017 – 2018*, 2017, <https://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf> [geraadpleegd op 06/06/2023]

Yehia, E., *Egypt: bribery under Egyptian Law*, 09/08/2022, <https://www.mondaq.com/corporate-crime/1219438/bribery-under-egyptian-law> [geraadpleegd op 09/06/2023]